

Bonacin., Laymann, Filliuc. Accedit quod citatus textus *S. Augustini* agat de peccatore qui temere differt poenitentiam usque ad articulum mortis, cuius dilationis certum periculum non potest ullo dictamine prudenti tolli, sicut periculum peccati formalis in aliis actionibus tollitur. Denique pro nostra sententia, quae requirit dictamen ultimum moraliter certum, pugnat *reg. jur. 31. in 6.*: *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.*

93. Si quaeras I. Ex quibus ergo principiis dictamen practicum moraliter certum deduci possit? R. Ex allegatis n. 76. et 77. scil. 1. negative ex eo quod vel omnino non existat lex, vel si existat, ea non nisi dubia et non satis promulgata est, quod teneamur tantum sequi probabiliorem: vel quod certo non est prohibitum, licet sequi: atqui certo non est prohibitum, sequi vere ac solide probabilem, relicta probabiliore: ergo licet eam sequi. 2. positive: illud licite ac prudenter eligo, quod graves rationes, virique graves admittunt esse licitum: atqui hoc vel illud, quod vere probabile esse cognosco, rationes, virique graves admittunt esse licitum: ergo hoc vel illud licite ac prudenter eligo.

Si quaeras II. Quaenam regula tenenda sit ad difficiliores casus prudenter resolvendos? R. Eam tradit Benedictus XIV. in Epist. Encyclica de usuris ad Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos et Ordinarios Italiae 1. Novembr. 1745. emanata, occasione controversiae, an quidam contractus validus judicari debeat? quae Epistola in Tomo I. ejusdem Bullarii habetur et incipit: *Vix pervenit ad aures, ubi §. 8. monet primo, ut responsum ferentes de iis quaestionibus, ab extremis, quae semper vitiosa sunt, longe se abstineant, scilicet a nimia severitate et a nimia indulgentia sive laxitate. Secundo ait: Suis privatis opinionibus ne nimis adhaereant, sed priusquam responsum reddant, plures scriptores examinent, qui magis inter caeteros praedicantur; deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate, plane confirmatas intelligent: quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullae omnino contumeliae in eos configantur, qui contraria sententiam sequuntur.* Hic bene nota, quod is Pontifex non praecipiat ad licite operandum, ut eas tantum partes sequamur, quae probabiliores videntur, sed eas, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent; atqui Probabilistae sequendo vere ac solide probabilem eas partes sequuntur, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent: ergo. Deinde Probabilistae non dicunt, propterea oppositam esse falsam, nec illicitum esse probabiliorem sequi etc.: ergo. *Confirmatur haec regula ex illo S. Leonis Papae, quod habetur in c. Sicut quaedam. Dist. 14. In his, quae dubia fuerint aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec praecepsis Evangelicis contrarium, nec Decretis SS. Patrum inveniatur adversum. Adde, et quod ex gravibus rationibus non videtur esse illicitum.*

§. III. Resolvuntur Casus.

CASUS I.

Ambrosio promittitur pingue beneficium sub conditione, si Secretario Collatoris se efficaciter gratum sit exhibitus pro recommendatione. Ambrosius timens simoniam consulit Plutarchum amicum, qui mox e sinu protrahit libellum recens impressum, ubi affirmatur, per consuetudinem modo licitum esse, urgere collationem beneficii pecunia. Attente lectis rationibus respondet Ambrosius: hic Auctor placeret, si intentum solide probaret. Inquiram igitur ulterius, donec inveniam alios mihi faventes. Tan-

dem videns alios paratos ad offerendum, ne sero veniat, et ipse offert 100. ducatos, antequam agnoscat vere probabiliter id licitum esse.

94. Quaer. I. An Ambrosius opinionem vere probabilem potuerit prae-sumere, quod illam affirmet liber alicujus junioris et moderni? R. Negative, praesertim quia solidam probationem in eo non invenit. Huc pertinet propositio 27. ab Alexandro VII. damnata. Rationem damnationis assignat *Duarte V.* Opinio n. 454.; quia cum in moralibus nulla sit opinio quantumcumque exorbitans, quae aliquem pro se auctorem non habeat, jam esset cuique liberum, omnem opinionem in moralibus amplecti et ex qua-cunque sibi formare dictamen ad operandum, quae sententia ad innumera crimina aditum parat.

95. Idem tamen n. 456., et *Viva*, et *Stoz L. 1. p. 5. n. 100.* affirmant, quod unus auctor, si sit omni exceptione major, possit reddere sententiam vere probabilem, si nimis sit vir doctus, pius ac prudens, et afferat rationem, quam ali vel non considerarunt, vel non solverunt, ipse autem aliorum rationes prudenter resolvat; talis enim nititur gravi fundamento, ideoque vere probabile reddit suam sententiam. *Nihilominus*, ubi quis invenerit doctrinam in gravissimo auctore, v.g. in *s. Augustino* clare fundatam, non licet eam tenere aut docere, si Summus Pontifex contrarium definiat, ut patet ex propositione 30. ab Alexandro VIII. damnata; quia soli Pontifici ex Cathedra loquenti promissa est infallibilitas et assistentia Spiritus S. etiam independenter a Concilio, ut ostendit *Viva* in Propos. 29. ab Alexandro VIII. damnata.

96. Excipiunt etiam *Duarte* et *Viva* illiteratos ac rudes, qui tuto pos-sunt sequi sententiam sui Parochi, Confessarii, vel alterius viri pii ac docti, si ignorent invincibiliter sententiam illam singularem esse et contra com-munem Doctorum; alias in pagis, ubi unus est Parochus, nemo posset ejus consiliis acquiescere, sed deberet quilibet peregrinari ad veritatem indagandam. Secus, si advertat quis opinionem sui Parochi adeo esse singula-rem, ut de ea aliter sit sentiendum cum plurimis doctis.

97. Quaer. II. An Ambrosius tuta conscientia varios auctores adierit, ut faventem sibi sententiam inveniret? R. Si bona fide processerit, fuerit que tantum sollicitus, ut inveniat sententiam vere probabilem, juxta quam prudenter se possit resolvere, licite egit; quia se resolvens juxta probabi-lem non peccat. Si vero mala fide processerit et tantum ad colorandum factum suum quaesiverit sententiam faventem, paratus illam sequi, quo-cumque demum licet levi fundamento nitatur, non est tutus in conscientia; sic enim non poterit dictamen prudens et practice certum formare. *Bardi* discept. 4. *Sanchez L. 1. in Decal. c. 9. n. 24. Baldelli* tom. 1. d. 12. n. 2., addit *Bardi* et *Sporer* hic n. 34., modum istum procedendi esse periculoso, quia vehemens illa inclinatio ad unam partem saepe facit, ut non considerentur omnes circumstantiae ad rem pertinentes, nec debite ponderentur rationes in contrarium.

98. Quaer. III. An Ambrosius satisficerit, mente versando diversorum auctorum opiniones, quin tamen ipse se practice resolverit, quod licita sit oblatio pecuniae. R. Negative. Qui enim ita constituti sunt, solum habent notitiam opinionum in aliorum judicio quasi speculativam, cum qua absque alia resolutione practica prudenter operari nequeant, sed manent dubii, non curantes quid agant. Ita *Sporer* de Cons. n. 33. in simili casu de iis, qui legunt varios auctores, dubitantes, quae attentio ad recitationem *Breviarii* requiratur.

CASUS II.

Antonio Clerico Beneficiato offertur aliud pingue beneficium, prius tamen perpendit rationes S. Thom. et Trid. sess. 24. c. 17. de reform. perverti ordinem Ecclesiasticum per pluralitatem beneficiorum: esse contra rectam rationem, quod unus plurium stipendia, alimenta ac praemia habeat: Ecclesiam pluribus ministris privari: cultum divinum imminui; fundatorum piam intentionem defraudari etc.: ex his judicat, hanc sententiam probabilitorem et tutiorem esse, quod non liceat plura beneficia admittere; aliorum tamen contrariam sententiam vere adhuc probabilem esse. Denique legens Laymann L. 4. tr. 2. c. 8. invenit, triplicem esse justam causam possidendi plura beneficia: 1. necessitatem: 2. utilitatem Ecclesiae: 3. evidentem meritorum praerogativam? Hinc secundam causam sibi mox applicat, et admittit oblatum beneficium.

99. Quaer. I. An potuerit Antonius sequi probabilem alienam, relictam propria probabiliori et tutoire. R. Ex supposito, quod id non cedat in damnum Ecclesiae, et periculum animarum, aut aliorum praejudicium, potuit sequi alienam sententiam vere probabilem. Ratio est; quia stante vera probabilitate, adhuc potuit formare prudens dictamen practicum. Neque sic egisset contra propriam conscientiam, quia nec judicium proprium, quod non liceat admittere plura beneficia, nec speculativum aliorum, quod liceat, fuisse regula proxima actionis, sed judicium reflexum, v. g. liceat sequor illam sententiam, quae ex gravibus motivis docet, hoc vel illud liceat fieri: atqui sententia aliorum ex gravibus motivis docet, liceat in his circumstantiis posse admitti plura beneficia: ergo hanc aliorum sententiam liceat possum sequi, admittendo in his circumstantiis plura beneficia: ita ex principiis generalibus Thom. Sanchez L. 1. in Decal. c. 9. n. 15., Palao, Stoz de Consc. n. 112., quod liceat sequi probabilem alienam, relictam propria opinione probabiliori.

100. Q. II. An practice Antonius se recte resolverit ex assertione Laymanni? R. Si vere coram Deo judicaverit sibi convenire causam illam, quae cohonestat admissionem alterius beneficii, bene se resolvit; vere enim probabilis est assertio Laymanni: ergo etiam judicium practicum moraliter certum inde sibi potuit formare.

101. Porro de sequela alienae sententiae adverte I. Illicitum est, operari secundum opinionem alienam, quam quis judicat tum speculative, tum practice esse falsam aut non vere probabilem, quia sic non potest formare dictamen practicum prudens. Bardi discept. 4. c. 16., Sanchez, Terillus, et alii.

102. II. Juxta La Croix L. 1. n. 377. et alios multos ibi citatos: Si quis judicet, sententiam alienam esse falsa meo eo, quod non penetrat rationes oppositas, si tamen sciat, eam aliis viris gravibus, piis ac doctis videri vere probabilem, potest adhuc illam tuto sequi ex dictamine reflexo moraliter certo, prius deponendo suum judicium de falsitate sententiae oppositae, v. g. Ego quidem judico, hanc sententiam esse falsam; quia tamen de falsitate evidenter non constat, et alii me forte sapientiores ex gravi motivo, quamvis nunc mihi ignoto, affirmant, illam esse vere probabilem et in praxi tutam, me liceat et tuto illorum judicio conforme, et interea praescindo a meo directo judicio. Item sententia aliorum, quamvis speculative ego judicem eam falsam, in se tamen potest esse probabilior, quam mea: ergo non est, cur illam sequi non liceret, non attendendo interim ad propriam speculationem. Imo prudentis est, non nimis tenaciter adhaerere proprio judicio. Confirmabitur infra de subditis et Confessariis. Sic non raro Principes sapientissimi cedunt prudentibus judiciis suorum

Consiliariorum contra propriam sententiam. Sic gravissimi AA. saepe unam partem absolute defendunt esse veram, et nihilominus fatentur, oppositam esse probabilem.

103. III. Sola probabilitas extrinseca, sive auctoritas Doctorum non fundat formaliter opinionem practice tutam, si nude secundum se spectetur, sed concomitantem simul cum rationibus, quas operans vel scit afferri ab iis vel prudenter praesumit. Sporer de Consc. n. 38., Bardi discept. 4. c. 2., Arriaga de Actib. hum. disp. 24. sect. 3. Numerus enim AA., seclusa ratione, non facit, ut opinio prudenter censeatur conformis rectae rationi et legi divinae. Sic sex AA. docuerunt, verba non esse de essentia absolutionis; horum tamen auctoritas non facit probabilitatem. Plura exempla affert La Croix L. 1. n. 136. Confirm. ex utroque jure: c. Nicaena Synodus, dist. 31., sententia Paphnutii praefertur aliorum congregatorum judicio. Justinianus L. 1. §. 6. C. de veteri jure enucleando diserte ait: Sed neque ex multitudine AA., quod melius et aequius est, judicatote, cum possit unus forsitan et deterioris sententia et multis et maiores aliqua in parte superare.

CASUS III.

Arnulphus heres universalis ex testamento non solenni retinet hereditatem secundum probabilem, quod tale testamentum valeat pro foro conscientiae. Postea in eodem invenit varia pia legata: ne teneatur ea solvere, mutat prius dictamen, et practice judicat, testamentum esse invalidum juxta probabilem oppositam.

104. Quaer. I. An teneatur Arnulphus solvere pia legata, ex supposito, quod velit retinere hereditatem? Respondet La Croix L. 1. n. 373. cum Haun. Elbel. confer. 7. cas. 1. affirmative. Ratio est: quia admittendo hereditatem, hoc ipso censetur se obligasse ad portanda onera heredi universalis incumbentia. Confirm. 1. Qui sentit onus, sentire debet commodum et econtra, juxta reg. jur. 55. in 6. Confirm. 2. Licet utraque sententia speculative sit probabilis, certum tamen est, quod heres piae testatoris intentioni se teneatur accommodare, si velit adire hereditatem: alias certo ageret contra jus unius vel alterius heredis ab intestato, vel in ipsius testatoris damnum. Neque suffragatur ei actualis possessio hereditatis, quia nolens solvere pia legata, bona fide non potuit adire hereditatem; ergo nec bona fide eam posset retinere.

Eodem modo illicite agit, qui votum jejunii juxta probabilem commutat in opus aequale, v. g. in eleemosynam; postea, ne teneatur dare eleemosynam, amplectitur oppositam; quia sic votum certum nullo modo impleret, saperetque fraudem et illusionem.

Similiter probabilius illicite ageret ille Sacerdos, qui die Jovis, audita duodecima noctis in uno horologio, omittet Completorium, eoquod non amplius teneatur illud recitare, et tamen juxta oppositam sententiam adhuc pergeret vesci carnibus, quia nondum est audita duodecima in altero horologio; quamvis enim duo horologia se habeant ut duas sententiae probabiles, utrumque tamen sequi non licet, certo enim violatur una lex; si enim primum fallat, peccat omittendo Completorium; si secundum, peccat comedendo carnes. Confirm. In his mutationibus vel primum, vel secundum dictamen practicum non potest esse moraliter certum, et plerunque involvit contradictionem et sapit fraudem legis.

105. Quaeres II. An et quando liceat pro arbitrio sequi modo hanc vere probabilem, modo oppositam circa idem objectum? R. cum Bardi discept. 4. c. 14. Sporer tr. pr. n. 35., Lugo de Euch. disp. 15. an. 46., Esp., de act. hum. q. 23. Non licet mutare opinionem semel electam, si per ejus-

modi mutationem lex certa violaretur. 2. Si post mutationem homini non maneat integrum, ut certae obligationi possit adhuc satisfacere. Addit *Haun.* apud *La Croix* loc. cit., etiam non licet eodem tempore usurpare utramque probabilem opinionem, si id cederet in praejudicium tertii, uti in quaest. praeced. dictum. *Ratio primi* est: quia singulae leges habent jus certum, ne fraudulentur: ergo etiam ne regula operandi semel electa mutetur in manifestum sui praejudicium. Quando autem dicta praejudicia absunt, vel post mutationem res adhuc manet integra, vel in potestate hominis est, ut possit adhuc obligationi satisfacere, licet mutare opinionem in eadem materia, judicando modo esse probabile, quod antea videbatur minus vel aequa probabile. Non enim teneor hanc determinate probabilem sequi: ergo possum adhuc oppositam sequi, quae ex priori judicio non amissit suam probabilitatem; unde possum adhuc formare dictamen reflexum de honestate operationis, utpote quod in probabilibus dependet a determinatione voluntatis, ut probant *Terill.* et *Card. Varia* exempla vide apud *Sporer* et *Bardi* l. c. *Stoz* L. 1. p. 5. n. 114.

CASUS IV.

Aman Judaeus commotus miraculo Pragae facto in statua S. Joannis Nepomuceni, fidem catholicam probabilius veram esse fatetur: quia tamen Judaismum adhuc censet probabilius esse salvificum, eum retinere statuit.

106. *Quaeres I.* An licite sequatur Aman suam Religionem, quam putat esse probabile, relicita probabiliore? R. *Negative.* Patet ex propositione quarta ab Innoc. XI. damnata. *Ratio* est: quia agnita vera probabilitate Catholicae Religionis tenetur inquirere in motiva credibilitatis, ut perveniat ad cognitionem verae fidei; ideo si non inquirat, peccat, nec excusabilis est. Catholici autem, dum oritur dubium de fide, non tenentur inquirere, sed immediate illud repudiare, quia evidentiam credibilitatis habent.

107. *Quaeres II.* An Infidelis, stante sola probabilitate Religionis Catholicae, teneatur immediate deserere suam Religionem et amplecti Catholicam? R. Non tenetur immediate eam amplecti et determinate credere fidei supernaturali, quia ipsi prius debet Catholica Religio apparere evidenter creditibilis, ut probatur ex propositione vigesimaprima ab Innoc. XI. damnata. Dixi: *Non tenetur immediate eam amplecti etc.*, quia (ut dictum est) *immediate* debet inquirere, ut perveniat ad certam agnitionem verae fidei, quam etiam propter signa credibilitatis evidencia certo inveniet. Si autem tempus et occasio inquirendi non adsit, tenetur a Deo petere illustrationem intellectus, quam Deus facient, quod est in se, non denegabit, utpote qui vult omnes homines salvos fieri: ideoque talis peccat, non praeceps ideo, quia stante probabilitate non credit, sed quia ex negligentia culpabilis vel non adhibet diligentiam in inquirendo, vel in re tanti momenti non confugit ad Deum, vel quia non vivendo juxta rectam rationem impedit gratiam divinam. Ita *Cardenas* dissert. 5. c. 2., et d. 15. c. 7., *Babenst.* tr. 1. disp. 4. a. 2. §. 2. n. 27. *La Croix* L. 2. n. 48.

CASUS V.

Amalia Abbatissa jubet Procuratricem Monialem alicui Patrono Monasterii in gratitudinem pro exhibitis beneficiis numerare 100. ducatos. Procuratrix renuit id facere, dicens talem donationem singulis annis prohiberi ex Bulla Clementis VIII. de largitione munerum. Monet Abbatissa ut obedientiam caecam exerceat, et meminerit, moderationem illius Bullae esse factam ab Urbano VIII. Monialis tenax sententiae suae, qua probabilius judicat, id adhuc esse illicitum, renuit obediere.

108. *Quaer.* An Procuratrix debuerit obediere, quamdiu putabat, illici-

tum esse, quod Abbatissa praecepit? R. Si invincibiliter et bona fide tamquam manifeste et certo illicitum judicasset, non poterat obediere; alias enim egisset contra conscientiam dictantem, id vere esse illicitum. Verum cum non certo constaret Procuratrici, sed tantum probabilius judicaret esse illicitum, poterat et tenebatur obediere. *Ratio* est: quia Superior potest praecipere, quod vere probabilius judicat esse licitum: ergo et subditus ei potest obediere conformando suum judicium judicio Superioris, sine qua conformatio perfecta obedientia subsistere nequit. Praeterea plurima mala in quavis Religione orientur, cum quis hoc modo, judicando suam sententiam esse probabilem, ab obedientia se posset subtrahere. *Laymann* L. 1. tr. 1. c. 5. §. 2. n. 11. cum *Corduba*, *Vasq.* et aliis contra *Joan. Sanchez*, *Palao* etc.; addit *Laymann*, in dubio inter Superiore et subditum praeceptio est pro Superiore: item si dubitetur de potestate praecipendi, utrum ejus limites non excedantur, utrum justa causa subdit. Neque tamen contra obedientiam agit subditus, si rationes et difficultatem proponat, ita tamen ut paratus sit ad obediendum, si Superioris judicium maneat vere probabile et justum.

CASUS VI.

Andreas Medicus Hospitalis, vim quarundam herbarum exploraturus, eas cuidam periculose decumbenti praescribit, quamvis prompta habeat alia media probabiliora.

109. *Quaer.* An licite egerit? R. cum *Laymann* L. 1. tr. 1. c. 5. §. 3. n. 15., et pluribus contra *Azor*: graviter peccat Medicus, si experiendi tantum causa, inexplorata medicamenta infirmo adhibeat. *Rationes* vide n. 90.

CASUS VII.

Aristobulus Judex, cum urgeretur ad causam aliquam tandem decidendam, in favorem Titii fert sententiam, quamvis manifeste agnosceret, rationes utrinque aequales esse tam ex parte juris, quam ex parte facti: ad rationes Titii tantum pondus centum Imperialium accesserat. Alias dum intricatae causae occurunt, unum alterum auctorem legisse contentus est, deciditque causas, quin earum merita ex utraque parte rite expendat.

110. *Quaeres I.* An Aristobulus licite egerit in primo casu? R. *Negative.* Patet ex propositione vigesimasexta ab *Alexandro VII.* damnata. *Confirm.* 1. *juxta reg. jur. 12. in 6.*: *In judiciis non est acceptatio personarum habenda;* ergo multo minus ratio munerum. *Confirm.* 2. Contra aequitatem et rationem est ut, si duo aequale jus habent, *Judex* uni eorum totum adjudicet, alteri vero abjudicet. *Confirm.* 3. Hoc modo pessime consuleretur bono publico, si sententia justa ferri posset ex favore vel ob munera: pauperes enim et non amici semper causa caderent. *Laymann de Consc.* c. 5. §. 3. n. 16., *Bannes*, *Merolla*, *Bardi* discept. 4. c. 28. n. 22., ubi in fine adit, quod responsio non sit intelligenda, dum altera pars est in possessione; quia haec facit rationes pro possessione praeponderare.

111. *Quaeres II.* Quid *Judici* sit agendum, quando oppositae partes aequa sunt probabiles? Respondet *Laymann* l. c. Si post causae accuratam discussionem neutra litigantium pars de facto aut de jure alteram superare videatur, causam vel ad *Judicem* superiorem deferendam, vel arbitros cum partium consensu constituendos, vel compositionem suadendam, imo imperandam in casu nimis intricato; vel denique rem, si divisibilis sit, in partes aequales dividendam; si vero indivisibilis sit, ita adjudicandam uni, ut secundum aestimationem dimidii praeestet alteri aequalitatem, quia aequale est jus utriusque partis.

112. *Quaer. III.* An modus judicandi quoad secundum sit securus in conscientia? R. Cum *Bardi* l. c. n. 23. et aliis negative; quia talis *Judex* se exponit manifesto periculo jus alterius laedendi; facile contrahit obligationem restitutionis facienda propter injustam sententiam ob voluntarie neglectam discussionem rationum utriusque causae. Denique non secundum aequitatem, sed pro affectu secundum unam alteramve rationem minus forte fundatam procedit.

113. *Adverte I.* Quod dictum est de *Judice*, similiter dicendum est de arbitris, qui ex partium conventione constituti sunt. *Duart. V. Judex* n. 360.

114. II. Idem dicendum est de *Principibus*, *Magistratibus*, *Consiliariis* in decernendis tributis, imponendis oneribus, decernendo bello et aliis, quia in his non quaelibet probabilitas speculativa sufficit ad formandum *judicium practicum* prudens, id licitum esse, quod libet. Vide *Bardi* discept. 4. c. 24. et 25., *Dicastillo* L. 2. de *Just.* tr. 20. disp. 3. dub. 5. n. 94.

115. III. Neque *Consiliariis*, qui sunt *Assessores curiarum*, licet sequi minus probabilem, reicta probabiliore etiam in favorem *Judicis superioris*; agunt enim ut veri *Judices*; secus, si non substineant personam *Judicis*, nec agant de jure unius adversus alium, sed de aliis rebus disceptent.

116. IV. *Advocato* licet suscipere causam minus probabilem defendantem: hic enim non definit causam, sed tantum rationes pro causa dubia vel probabili affert, quas *Judex* discutiat: ergo sicut parti litiganti licet suas rationes proponere, ita et ejus *Advocato*. *Laymann* de *Consc.* c. 5. §. 3. n. 18. triplicis obligationis admonet *Advocatos*: 1. ut diligenter ante omnia considerent causae propositae probabilitatem, et si eam falsam et injustam esse cognoverint, nullo modo illius patrocinium in se suscipiant; alias cooperabuntur ad malum. 2. *Advocatus* tenetur de causae falsitate monere clientem; alias si falsa promissione aut inani spe victoriae ad litigandum inducat clientem, erit causa injustarum impensarum, et obligabitur ad compensationem damni. Hinc ibidem ait *Laymann*, non posse absolvvi *Advocatos*, qui parati sunt ad suscipiendam causam sive justam sive injustam. 3. Si in decursu advertat, causam esse injustam, quam ab initio probabilem judicaverat, eam licite non potest persequi et urgere, sed debet absistere, vel (ut *S. Thom.* 2. 2. p. 71. art. 3. ad 2. ait) clientem ad cedendum inducere, sive ad componendum sine adversarii damno. Idem agnita clientis causa falsa, potest quidem absolute causam adversae partis suscipere, modo non revelet secreta prioris causae; id tamen plerumque periculosum et scandalosum, ideoque dissuadendum, nec facile a *Magistratu* permittendum est.

CASUS VIII.

Anselmus Sacellanus cuiusdam *Parochi* in *Gallia*, grassante morbo valde periculo, diu noctuque ad aegrotos vocatur; aliquando domum redux narrat, quod moribundum jam omni sensu destitutum absolverit, quamvis nonnisi signa quaedam dubia debitae dispositionis habuerit. Propterea graviter objurgatur a *Parocho Rigorista*. Inter objurgationem iterum ad duos moribundos evocatur; mox subridens modeste ait: *Jam mihi probabilius et tutius videtur esse, quod Parochus teneatur ad unum properare, et ego ad alterum; quia utrique moribundo solus assistere nequeo. Cui repunit Rigorista. In hoc casu tutius est, non expondere valetudinem periculo. Novit Anselmus meam complexionem, ac proinde properet ad aegrotos.*

117. *Quaer. I.* An peccaverit *Anselmus* hunc moribundum ex signis tantum dubiis absolvendo? R. Non peccavit, sed debuit absolvere; nec egit contra propositionem damnatam num. 86. cit. *Rationem* vide n. 87. *Confirm.* *Camargo Rigorista* num. 180. docet, ad confienda et suscipienda

Sacramenta etiam extra casum necessitatis sufficere opinionem vere probabilem de valore, quia si requireretur certitudo, Confessarius non posset absolvere poenitentem dantem doloris signa, quia haec possunt fallere. *Subsumo ex hoc Rigoristae argumento:* Atqui est sententia vere probabilis, quod in casu necessitatis signa dubia dispositionis sufficient ad dandam absolutionem: ergo. *Subsumptum probabitur in Tract. de Sacram.*

118. *Quaer. II.* An in praxi probabile sit, semper in casu necessitatis absolute dandam esse absolutionem? R. *Negative.* Probabilior, communior et tutior in praxi est regula, quam tradit *Stoz* L. 1. p. 3. q. 2. n. 27. Si dubium sit, an ejusmodi signa ex vi morbi, vel ex dolore peccatorum proveniant, absolutio nonnisi conditionate impertienda erit, ne Sacramentum periculo sacrilegii temere exponatur; si vero signa certa sint, non est opus addere conditionem; quia tunc non est morale periculum sacrilegio irritandi Sacramenti; ubi citat *Vasquez* quaest. 91. art. 2. dist. 1. num. 39. *Suarez* D. 23. sect. 1. num. 4.

119. *Quaer. III.* An Rigorista tuto suam tutiorem fuerit secutus? R. *Negative.* Ex supposito quod aliunde non accesserit gravior ratio conservandi suam propriam personam; tutius enim non egit respectu moribundi, ut patet; nec tutius respectu propriae conscientiae, quia sic non satisfecit suae gravissimae obligationi, quae illi ex justitia incumbit. De qua vide *Gobat* in *Exper.* T. 1. a n. 121. et infra de *Praecept.* 4.

CASUS IX.

Aquilinus confitetur, quod grave furtum commiserit; quae situs a *Confessario* de quantitate furti, modeste respondet: quod olim defenderit in *Theologia* et etiamnum judicet cum gravissimis AA. circumstantias mere aggravantes non esse necessario exprimendas; reponit *Confessarius*, a se olim contrarium propugnatum esse et hodie doceri; iret igitur ad suum *Professorem* et absolutionem petat, ac meminerit, quod etiam suscipiens Sacramentum teneatur sequi probabiliorem ac tutiorem.

120. *Quaer. I.* An *Confessarius* possit ac teneatur contra suam propriam sententiam se conformare opinioni poenitentis probabili, et illum absolvere? R. Ad 1. *affirmative*, modo sciat illam ut vere probabilem ab aliis defendi; qualis est de circumstantiis mere aggravantibus non necessario exponendis. Hanc enim poenitens tuto potest sequi: ergo etiam *Confessarius*. Aliud esset, si sciret opinionem poenitentis esse falsam. *La Croix* a n. 443. de *Consc.*

R. Ad 2. pariter *affirm.* quia, per se loquendo, *Confessarius* tenetur poenitentem rite dispositum absolvere: atqui talis est recte dispositus: ergo. *Confirm.* 1. Si *Confessarius* esset ejusdem sententiae, cuius est poenitens, posset et teneretur illum absolvere: ergo etiam si sit diversae sententiae (ex supposito quod sit vere probabilis) quia esset eodem modo dispositus. *Confirm.* 2. quia contrarium redderet Sacramentum valde odiosum, et obligare poenitentem ad repetendam confessionem esset grave onus; posset enim semel, iterumque incidere in *Confessarium*, qui esset diversae sententiae; ergo toties deberet eadem peccata confiteri, quoties non reperiret *Confessarium*, qui secum sentiret. *Confirm.* 3. Poenitens in tali casu utitur jure suo et libertate, in qua est, eaque *Confessarius* ipsum privare non potest, nisi demonstret obligationem exprimendi tales circumstantias, aut sequendi probabiliem; atqui hanc nunquam poterit demonstrare: ergo. *Suar.* ad 1. 2. tr. 3. D. 12. §. 6. n. 9. *Laym.* L. 1. t. 1. c. 5. §. 2. n. 10. cum *Soto*, *Victoria*, *Navarro*, *Bardi* discept. 4. c. 21. cum pluribus.

121. Q. II. Quomodo peccet *Confessarius*, talem non absolvendo? R.

Si poenitens confessus sit peccata gravia, uti contigit in nostro casu, peccat mortaliter. Imo juxta *Palao de Consc. Disp.* 2. p. 4. n. 6. et *Babenst. t. 1. D. 4. a. 3. §. 1. n. 8* probabilius etiam graviter peccat, etiamsi poenitens nonnisi venialia fuisse confessus, quia negando absolutionem privaretur rite dispositus magno beneficio Sacramenti, ad quod habet jus. Hinc minus probabilis videtur excusatio *Vasquesii*, quod Confessarius id faciat bona fide, et ex zelo propriae opinionis. Major enim ratio est habenda juris, quod habet poenitens ad absolutionem, item major ratio Sacramenti, ne reddatur odiosum, quam propriae sententiae. Contra *Palao, Bardi l. c. n. 9.* ait, in confessione gravium peccatorum esse obligationem sub mortali ex genere suo; sub veniali vero, si confessio fuerit de levibus, quia ad haec repetenda poenitens non esset notabiliter gravatus.

Dixi: *Si sit confessus.* Nam ante Confessionem, vel positam causam judicii, si id Confessarius advertat, posset se excusare et dimittere benigne poenitentem. Item non peccaret talis Confessarius, si poenitens non invitus se submitteret obligationi repetendi confessionem apud alium.

Neque dicas. Confessarius est poenitentis superior: ergo poenitens tenetur praecipientis opinionem amplecti. Respondet *Laym. l. c.*, quod non sit superior simpliciter et in omnibus, sed solum in ordine ad peccata, quae subjiciuntur clavibus: poenitens autem non peccat adhaerendo sententiae vere probabili: ergo Confessarius ei in hac causa tanquam subdito nihil potest praecipere.

122. *Q. III.* An etiam suscipiens Sacramentum teneatur sequi tutiorem de valore Sacramenti? R. *Per se loquendo affirmative.* Ita *Cardenas Diss. 2. in propos. 1. ab Innoc. XI. damn. cum Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 27. sect. 6. Duarte V. Opinio. n. 460.* contra *Sporer de Consc. n. 57.* Ratio est: quia Sacraenta ideo sunt instituta, ut fideles eorum fructum percipiant: ergo quicunque exponit Sacramentum frustrationi, sive administrando, sive recipiendo, peccat.

Dixi: *Per se loquendo:* scil. nisi sententia, quae videtur minus tuta, sit probabilissima et moraliter certa, qualis est de attritione, quod sufficiat ad Sacramentum Poenitentiae, item de circumstantiis mere aggravantibus, etc. *Rationem* dat *Duarte n. 461.* tum quia propositio 1. *Innoc. XI.* simpliciter loquitur de probabili, non de probabilissima; tum quia in Sacramentis conferendis et recipiendis non requiritur major certitudo, quam in procuranda nostra salute: atqui ad hanc sufficit certitudo moralis; ergo etiam etc. Adde quod opiniones contrariae de attritione ut cognita, item de circumstantiis aggravantibus nequidem versentur circa valorem Sacramenti, ut ostendit *Carden.* Vide *Theol. Schol. de Poenit.*

123. Eodem modo probabilius est, quod Confessarius absolvens cum jurisdictione tantum probabili non exponat Sacramentum periculo nullitatis; quia probabilissimum est, quod Ecclesia tunc suppleat defectum jurisdictionis, si Parochus vel Confessarius habeat titulum coloratum, h. e. si ab Ordinario Parochiam vel jurisdictionem obtinuerit, ideoque ab omnibus pro Parocho vel Confessario errore communi habeatur, quamvis propter impedimentum occultum titulus nullus sit. Ita *Cardenas l. c. Duarte et alii.*

„Pro coronide sciendum, Probabilismum et omnem de licentia actionis quaestionem hoc revocari, ex his examinari, et circa haec tria, aut „unam ex illis versari; nempe circa existentiam, circa sensum, circa cessationem legis: neque circa haec tria licere sequi sententiam faventem „libertati, nisi observentur tres regulae.

„*Prima* est. Non licet sequi sententiam benignam quantumvis probabilem, quamdiu per moralem diligentiam haberi potest certitudo de existentia vel non existentia legis. Propterea enim in materia fidei Probabilismus locum non habet, quia diligentiam moralem adhibenti certitudo se offerret.

„*Altera* est. Quando legis sensus est dubius, certum est, quod non licet sequi interpretationem illam, ex qua sequeretur nullitas legis. Nam per se evidens est, mentem legislatoris non fuisse ferre legem, quae numerum quam liget. Aliud est, si lex admittat plures interpretationes, quarum etsi una tollat vim legis in uno sensu, non tamen tollit in omni sensu, quem potuit legislator prudenter intendere. In hoc enim casu fieri potest, ut utraque interpretatio probabilis sit, subditique libertas maneat in possessione, saltem si de mente sua legislator interrogari aut non vellet, aut non possit.

„*Tertia* est. Lex non cessat obligare nisi per epikejam, dispensationem, aut abolitionem; quae tria in lege divina (extra casum collisionis legis negativae cum affirmativa) non habent locum: in lege humana autem probationem exigunt. Ecce, ordinatus ex his regulis usus Probabilismi extra censuram laxitatis, de qua nos Rigoristae accusant, ponetur. Denique

„Q. Quid in hac re permisum sit ab Ecclesia?

„R. 1. Tria esse permissa, *Probabiliorismum, aequo Probabilismum,* et *Probabilismum moderatum.* Pro ultimo ceu maxime controverso ratio est. 1. Potuit facile et ut regula moralitatis debuit prohiberi ab Ecclesia, si improbandus esset etc. et tamen teste Gab. Daniel epist. 3. ad Nat. Alexandrum, *Licet Innocentius XI. toto Pontificatus sui tempore urgenter, nunquam damnavit hanc propositionem: licitum est sequi opinionem minus probabilem, quae vere probabilis sit:* dicere autem hoc esse de subjecto non supponente, nec dignum est, nec verum. 2. Praxis diurna, et persuasio doctorum ac timoratorum fundat presumptionem veritatis, et consensus legislatoris saltem taciti aut legalis; ergo cum tot auctores supposuerint, posse minus probabilem opinionem esse adhuc vere prudenter, hancque in praxi tanquam licitam secuti sint etc. 3. Ecclesia approbat actum charitatis judicantis proximum bonum, licet probabilis videatur malus; et obedientiae judicantis praeceptum justum, licet videatur probabilis iniquum: ergo falsa sunt principia adversa: *minus probabilis enervatur a magis probabilis, fit tenuiter probabilis; peccat, qui minus tutam, et minus probabilem cum periculo peccati sequitur, etc.*

„R. 2. Reprobantur pariter tria. 1. *Tutiorismus*, seu laqueus animorum. Propos. 3. *Alexand. VIII.* 2. *Probabilismus vagus*, seu laxismus. *Innoc. XI. damnavit prop. 3. Generatim dum probabilitate intrinseca seu extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeat, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Praecessit hunc *Alexand. VII.* qui respiciendo auctorem damnavit prop. 27. *Si liber est aliquis junior et moderni, debet opinio censi probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem.* 3. *Damnatus denique est Probabilismus improprie talis*, quando probabilitas non cadit immediate in sententiam, licentiam actionis seu existentiam legis permettens vel prohibentis, seu in rem, sed objectum illud, ex. gr. *mortem prioris conjugis, ubi stante solum probabili notitia de morte mariti non licet uxori alteri nubere; in famam, ubi stante solum probabili rumore vel opinione delicti, non licet absolute judicare vel diffamare; in Religionis veritatem, in valorem immediatum Sacramenti, in probitatem*